

Bör Sverige bry sig mindre om ökande statsskulder?

nr 2 2022 årgång 50

EU-kommissionen och EU-länder väljer att låna för att genomföra offentliga investeringar för klimatet och i digital teknik. Reglerna i stabilitets- och tillväxtpakten kan komma att ändras eftersom länder inte klarar målet om en skuldnivå på 60 procent av BNP. Men Sverige fortsätter att vidhålla sin linje om att ”spara i ladorna”. Frågan är om denna hållning borde omprövas. Politiker och många ekonomer menar att det är läge att låna när räntesatsen är lägre än tillväxten, som den är nu. Ska Sverige hoppa på investerings-tåget?

Mycket talar för att Sveriges syn på sunda statsfinanser är föråldrad och att man i dagens läge kanske borde låta statsskulden öka något. Det beror huvudsakligen på att Sverige inte längre befinner sig på 1980-talet – vi är numera en del av EU. Sverige har blivit mer och mer ekonomiskt integrerat med övriga EU-länder och EU tar nu gemensamt upp lån på marknaden för att motverka arbetslöshet och för att stimulera ekonomierna med investeringar. I enskilda EU-länder har skulderna ökat kraftigt till följd av coronapandemin. I Sverige har skulderna också ökat något, men vi förespråkar fortsatt vår sparsamma linje. Så sent som 2019 införde Sverige ett skuldankare på 35 procent av BNP. Samma år låg den genomsnittliga statsskulden inom EU på 78 procent av BNP. Detta trots att samtliga EU-länder har förbundit sig till att hålla statsskulden under 60 procent av BNP och att inte ha budgetunderskott på mer än tre procent av BNP.¹

Efter finanskrisen har penningpolitiken fått agera som den drivande motorn. Styrräntorna är så låga som de kan bli och centralbanker, bl a Europeiska Centralbanken och Riksbanken, köper statsobligationer och företagsobligationer för att ytterligare pressa ned det allmänna ränteläget. Det finns inte mycket mer penningpolitiken kan åstadkomma (dessutom är penningpolitik ett trubbigt instrument som kan få oönskade konsekvenser, så som ökande bostadspriser och ökad skuldsättning i hushållen). Detta insåg den Europeiska kommissionen som redan innan pandemin introducerade investeringsplaner för EU, exempelvis Junckerplanen. Frågan är hur Sverige ska förhålla sig till dessa investeringsplaner, som ju kan få konsekvensen att skuldbördan inom EU (som vi har förbundit oss till att delvis betala tillbaka) fortsätter att öka.

ALEXANDRA LEONHARD

är fil dr i national-ekonomi. Sedan 2017 arbetar hon som forskare på Sieps (Svenska institutet för europapolitiska studier) och fokuserar på länders skuldsättning och EMU. alexandra.leonhard@sieps.se

¹ EU:s medlemsländer har ingen gemensam finanspolitik men dock ramar som ländernas finanspolitik ska röra sig inom; dessa beslutades i Maastrichtfördraget och förvaltas vidare genom stabilitets- och tillväxtpakten.

Åsikterna i artikeln står för författaren och inte för Sieps.

1. Skulderna ökar i EU

Statsskulderna i EU-länderna ökar till följd av coronapandemin och planen är att EU:s länder ska återstarta sina ekonomier genom återhämtningsplanen Next Generation EU (NGEU). Kommissionens vision lyder: ”Nu är det dags att börja jobba för att göra EU grönare, mer digitalt och mer motståndskraftigt.” (Europeiska kommissionen 2021a).

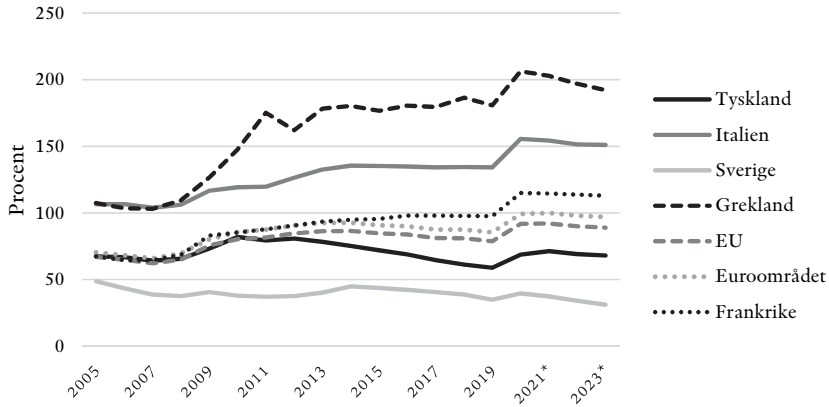
För att åstadkomma detta ska man satsa maximalt 806,9 miljarder euro på ”återhämtnings- och resiliensfaciliteten” och andra ändamål enligt EU-kommissionen. Återhämtnings- och resiliensfaciliteten utgör den största posten i satsningen och består av bidrag (338 miljarder euro) och lån (386 miljarder euro) som länderna kan ansöka om. Lite mer än hälften av återhämtningsfaciliteten består alltså av lån. Många länder, t ex Sverige, har inte ansökt om dessa. Precis som att många länder inte valde att delta i SURE-programmet,² som bara utgjordes av lån. Av de 806,9 miljarder euro som EU-kommissionen lånar på marknaden ska medlemsstaterna alltså betala tillbaka 386 miljarder euro individuellt. Resterande belopp ges ut som bidrag från den gemensamma upplåningen till medlemsstaterna. Men som sagt, eftersom många länder, däribland Sverige, inte har valt att ansöka om lånedelen kommer beloppet som kommissionen måste låna upp på marknaden bli lägre.

800 miljarder euro motsvarar fem procent av EU:s BNP. Fem procent av BNP är inte enormt högt och det är, som sagt, inte säkert att alla medel kommer att behövas, men att EU gemensamt lånar pengar för att investera och hindra arbetslöshet från att öka är trots allt ett stort steg. Det visar att man vill garantera varandras skulder och att man inte är rädd att öka skulderna för ett gott syfte.

I många individuella medlemsländer ökar skulderna från nivåer som redan var höga till följd av finans- och eurokrisen för tio år sedan. Den genomsnittliga statsskulden i EU kommer att uppgå till drygt 92 procent av BNP 2021 enligt EU-kommissionens höstprognos från 2021. Enligt samma prognos kommer Sveriges statsskuld att uppgå till 37 procent av BNP.

Till följd av coronapandemin har EU:s länder fått lov att bryta mot reglerna inom stabilitets- och tillväxtpakten fram till 2023. Reglerna anger att länder inte får gå med underskott som är större än tre procent av BNP per år och att statsskulden (brutto) inte får överstiga 60 procent av BNP. Men om man tittar i figur 1 är det tydligt att vissa länder inte har klarat av att ha en statsskuld på maximalt 60 procent av BNP sedan innan finanskrisen. Detta är ett trovärdighetsproblem, då man har regler som inte efterlevs. Under hösten 2021 har EU-kommissionen återigen föreslagit att man ska se över reglerna då de anses vara orealistiska och oflexibla (Europeiska kommissionen 2021b). I vissa fall tror man exempelvis att återbetalningen av lån inte kommer att klaras av enligt den beslutade regeln i stabilitets- och till-

² SURE står för Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency, det innebär att länder får låna medel för att finansiera korttidsarbete och andra arbetsmarknadsåtgärder för att förhindra snabbt ökande arbetslöshet.

Figur 1
Statsskuld som
procent av BNP,
bruttoskuld

Källa: Eurostat och prognos (markerad med *) från Europeiska kommissionen (hösten 2021).

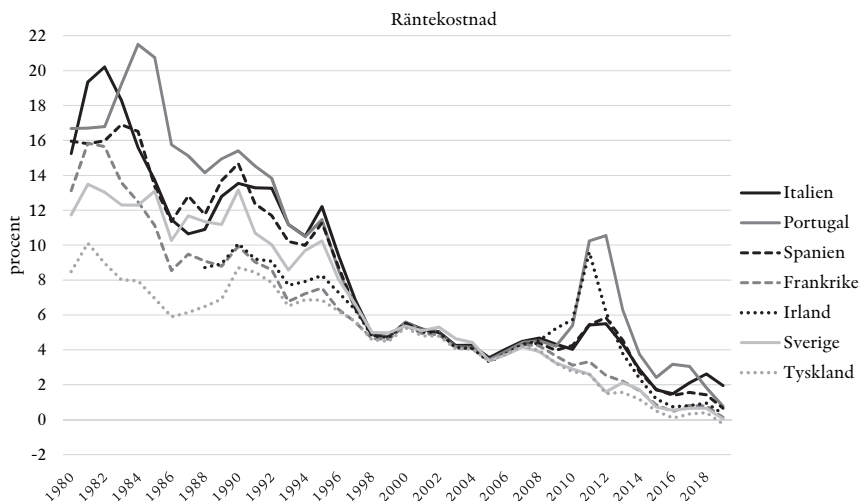
växtpakten. Regelen anger att skulder som överstiger gränsen på 60 procent ska betalas av med en tjugondel av det överstigande beloppet per år (det överstigande beloppet ska alltså betalas tillbaka på 20 år) (Ilzetzki 2021).

Samtidigt höjs röster i Tyskland om att man borde se över sina finanspolitiska ramverk, alternativt att man borde lägga investeringar utanför statsbudgeten så att de inte leder till underskott. Det är partierna till vänster på skalan som förespråkar att man ska ta tillfället i akt och låna när räntorna är så låga som de är, medan partierna till höger helst skulle vilja spara mer för att klara av framtida kostnader för socialförsäkringen och pensioner (*The Economist* 2021). Kriwoluzky (2021), som är chef för makroekonomiavdelningen på Deutsche Institut für Wirtschaftsforschung, menar att det är bra att man tillfälligt släpper på skuldbromsen under perioden 2020–22 för att Tyskland ska kunna genomföra nödvändiga offentliga investeringar utan att behöva höja skatterna eller minska utgifterna. Detta är även precis vad den SPD-ledda regeringen i Tyskland kommer att göra. Enligt koalitionsavtalet (2021) kommer skuldbromsen att återinföras 2023. Men frågan är sannolikt inte slutdiskuterad. Två av regeringspartierna, det liberala partiet (FDP) och Miljöpartiet (die Grünen), vill nämligen genomföra stora investeringar utan att höja skatterna.

Sveriges finansminister har tillsammans med sju andra finansministrar³ gemensamt skrivit en förklaring om att man välkomnar en översyn av EU:s stabilitets- och tillväxtpakt, men att detta arbete inte ska gå för snabbt och att man inte ska sammankoppla det tillfälliga undantagstillståndet med mer övergripande regelförändringar (Nederländska regeringen 2021). Man menar också att sunda statsfinanser är centralt för att den ekonomiska och monetära unionen ska fungera. Bland de sju undertecknande länderna finns fyra länder som tydligt uttalat sitt missnöje med EU-kommissionens första förslag att ge bidrag till ekonomier som drabbats hårt av coronapandemin; de s k *frugal four*. De var först fyra (Sverige, Nederländerna, Danmark

³ Österrike, Danmark, Lettland, Slovakien, Tjeckien, Finland och Nederländerna.

Figur 2
Sjunkande räntesatser på statsobligationer (tioåriga)

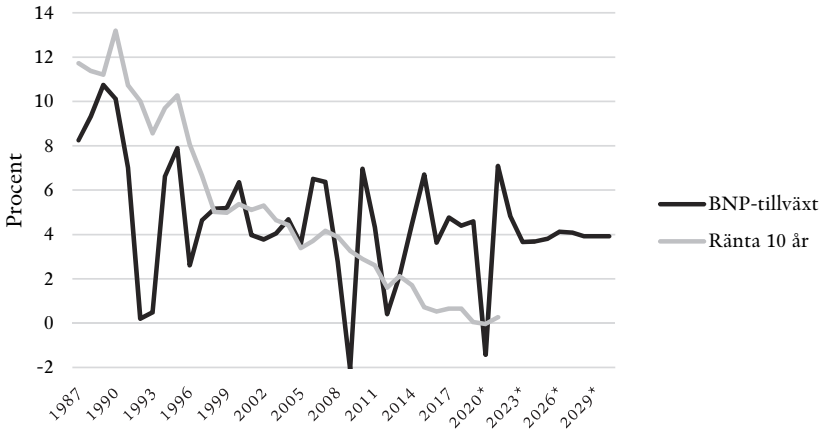
Källa: IMF:s International Financial Statistics.

och Österrike) men även Finland valde senare att ansluta sig. Dessa länder krävde att de EU-länder som fick stöd av EU:s budget skulle få det i form av lån och inte bidrag. Slutligen enades man om att en del skulle vara bidrag och en del lån. Detta visar hur åsikterna går isär i EU, även om man lyckades komma överens denna gång.

2. Låga räntor ger möjlighet att låna för att investera i framtiden

Numera lever vi i en värld med låga räntor. Figur 2 visar att räntan på statsobligationer har sjunkit över tid i ett antal EU-länder och bilden är densamma i de flesta av världens utvecklade ekonomier.

En bidragande faktor till de sjunkande räntenivåerna är, som sagt, de penningpolitiska stimulanserna. Med krafttag från centralbanker lyckades man komma ur finanskrisen och sedan dess har stimulanserna fortsatt utan hjälp från finanspolitiken. Delar av ekonomkåren började därför att höja röster om att finanspolitiken borde ta ett större ansvar efter finanskrisen (El-Erian 2016; Brender m fl 2021). Den välkände ekonomen Oliver Blanchard (2019) presenterade sina tankar om de låga räntenivåerna och frågar (lite provocerande) om ökade statsskulder har en statsfinansiell kostnad när räntorna är lägre än den ekonomiska tillväxten? Kanske bör länder öka sina offentliga investeringar när räntorna i många fall är negativa? För om räntan på statsskulden är lägre än tillväxttakten så är budgetbegränsningen över tid (*intertemporal budget constraint*) inte längre bindande. Statistik på USA:s nominella tioåriga statsobligationsränta och BNP-tillväxt visar att under en period på 70 år har tillväxten varit högre än räntan under 40 av dessa.

Figur 3
Nominell tillväxt och
statsobligationsränta
(tioårig) i Sverige

Anm: *) Konjunkturinstitutets prognos för BNP-utvecklingen.

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet.

I Sverige har räntorna också minskat över tid, se figur 3, och förhållandet mellan den nominella räntan på tio-åriga statsobligationer och den nominella BNP-tillväxten liknar det scenario som Blanchard beskriver, om man tittar på tiden efter millenniumskiftet. Det är ungefär då som Sveriges statsfinanser hade återhämtat sig efter 1990-talskrisen.

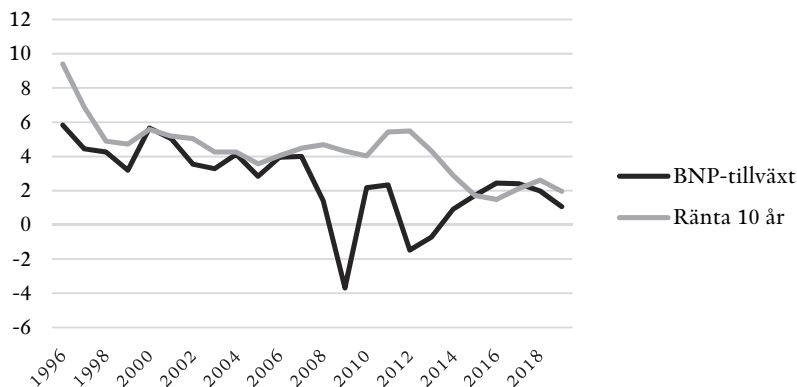
Under 1980 och 1990-talet låg räntesatsen ofta högre än tillväxttakten. Men efter 1998 ser det ut att ha ändrats och sedan dess har BNP-tillväxten endast varit lägre än räntesatsen i tider av kris.⁴ Framöver visar prognosen att BNP ökar med fyra procent om året. Om man i dag kan låna på en löptid av tio år till en ränta på lite mer än noll procent borde lånekostnaden inte påverka statsfinanserna negativt i någon högre grad. Därmed borde det löna sig att låna för att göra offentliga investeringar som kan generera tillväxt i framtiden.

Italiens BNP-utveckling och räntesats på sin statsskuld (här mätt som räntan på tioåriga italienska statsobligationer) visar inte samma förhållande, se figur 4. Under nästan hela tidsperioden har Italien haft en tillväxt som är lägre eller tangerar räntesatsen på tioåriga italienska statsobligationer. Detta är ett exempel på varför EU-länderna nu sluter upp och gemensamt lånar upp och garanterar varandras skulder – direkt eller indirekt.

Anledningen till att EU och många länder vill låna för att investera är att de offentliga investeringarna i vissa länder, särskilt Italien och Frankrike, inte har kommit upp till de nivåer som rådde innan eurokrisen. Figur 5 visar hur stora investeringarna var i genomsnitt över femårsintervall fram till 2018.

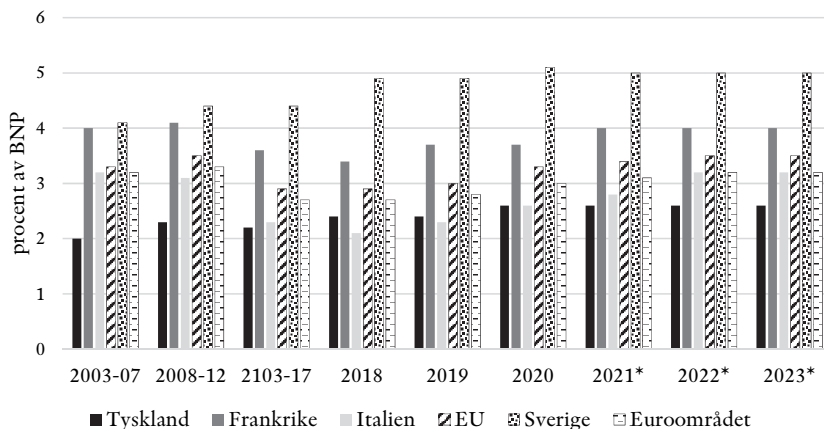
⁴ Internationella finanskrisen 2009, eurokrisen 2012 och coronapandemin 2020. Som ett litet land blir vi negativt påverkade av kriser på finansmarknaderna, då investerare gärna väljer stora säkra länder före små.

Figur 4
Nominell tillväxt
och statsobligationer
(tioårig) i Italien

Källa: IMF och Eurostat.

Figur 5
Offentliga investeringar
som procent
av BNP

Källa: Europeiska kommissionens höstprognos 2021. *) står för prognos.

Figuren visar också att det är skillnad mellan olika länder. I Tyskland har investeringarna varit lägre än genomsnittet i euroområdet. Och i Sverige är de betydligt högre än genomsnittet och i de olika länderna. Är även detta ett tecken på att EU delar sig? För samtidigt som investeringarna har varit högre har statsskulden minskat i Sverige. Det betyder att svenska staten har kunnat inhämta inkomster (i huvudsak från skatter) som kunnat finansiera offentliga investeringar och offentlig konsumtion utan att gå med underskott. Den svenska skattekvoten är bland de högsta i EU och vi är även duktiga på att driva in skatter.⁵ När man har höga inkomster kan man ha råd med relativt hög offentlig konsumtion och investeringsnivå.

⁵ Detta kan exempelvis visas i EU-kommissionens årliga genomgång av momsrapporten i EU, där man räknar ut skillnaden mellan de teoretiska momsintäkterna baserat på landets konsumtion och de faktiska momsintäkterna.

3. Skulder är en möjlighet och en risk

Skulder är ett tveeggat svärd. När man går igenom forskningen visar det sig att ekonomier med skulder upp till nivåer runt 85 till 100 procent av BNP fortfarande kan ha en positiv ekonomisk utveckling. Baum m fl (2012) kommer fram till just detta efter att ha studerat ett antal olika vetenskapliga artiklar. Man ska dock ha i åtanke att artiklarna baseras på data som är äldre och därmed analyseras i dessa en situation där räntenivån var högre jämfört med dagens. Det innebär att skulderna, i dagens låga ränteläge, kan bli ännu något högre innan de börjar påverka BNP negativt.

Burriel m fl (2020) använder tre olika dynamisk stokastiska allmänna jämviktsmodeller som tar hänsyn till olikheter mellan euroområdet olika ekonomier. De tar hänsyn till att dagens penningpolitiska styrräntor ligger runt noll procent. Deras resultat visar att en högre skuldnivå leder till ökad känslighet för kriser och att stora statsskulder håller nere styrräntorna under en längre period. Samtidigt tenderar stora offentliga skulder att konkurrera ut privata skulder på kort och lång sikt. Hög skuldsättning gör det också svårt för länder att bedriva kontracyklisk finanspolitik. Detta sammantaget påverkar tillväxten negativt på lång sikt trots att räntorna är så låga som de är. De tillägger att skuldens egenskaper spelar roll. Lån med längre löptider gör skulden mindre riskfylld. Om de lånade medlen går till investeringar som skapar god avkastning kan de negativa utsikterna av hög skuldsättning mildras.

En analys gjord av Consiglio och Zenios (2020) visar att Italiens stats-skuld (160 procent av BNP) skulle kunna ge Italien betalningsproblem om inte ECB:s och EU:s pandemiframkallade återhämtningsplan hade funnits. Som nämndes ovan ska det lånefinansierade åtgärds paketet inriktas på digitala och gröna investeringar. EU-länderna har lämnat in sina planer på investeringar till EU-kommissionen som sedan föreslagit dem för Europeiska unionens råd för godkännande.⁶ Frågan är hur säker man kan vara på att investeringarna kommer att gynna ekonomisk tillväxt och infria sina löften om digitalisering och klimatsmarta lösningar? Har EU-ländernas regeringar och EU-kommissionen funnit den magiska tillväxtformeln? För att sja om detta krävs en egen studie. Men vi kan titta på några exempel ur den finanspolitiska forskningen som undersöker offentliga utgiftsökningar och deras effekt på BNP-utvecklingen. Auerbach och Gorodnichenko (2017) har testat utgiftschocker i ett antal utvecklade ekonomier, även sådana med höga skulder i utgångsläget. Resultaten visar att utgiftsökningar i lågkonjunkturer kan ha en positiv effekt på statsfinanserna. I de utgångslägen då skuldkvoten redan var hög orsakade utgiftsökningar inte fortsatta skuldökningar eller ökade lånekostnader. Men författarna påpekar dock att erfarenheterna från Grekland och andra länder i södra Europa visar att det finns risker och gränser för lånefinansierad expansiv finanspolitik. Därför vill de inte påstå att utgiftsökningar är ett riskfritt sätt att stimulera ekonomin.

⁶ Fram till november 2021 hade 22 länder godkänts av Europeiska unionens råd för att få delta i återhämtningsfonden. Sverige är inte ett av dem.

En studie från IMF-ekonomerna Abiad m fl (2015) undersöker offentliga investeringar i 17 OECD-länder mellan åren 1985 och 1993. Deras resultat visar att en procentenhets (av BNP) oväntad ökning av offentliga investeringar leder till 0,4 procents ökning av BNP-nivån under samma år. Författarna menar att den funna multiplikatorn om 0,4 procent stämmer överens med tidigare forskning. Vidare visar Abiad m fl (2015) att efter fyra år har investeringsökningen lett till att BNP-nivån ökat och det innebär att multiplikatorn på medellång sikt är 1,4. Eftersom BNP ökar leder den offentliga investeringsökningen inte till att skuldkvoten ökar på kort sikt. Skattningarna är inte statistiskt signifikanta på längre sikt.

Lånen som EU-kommissionen nu tar ska betalas tillbaka med ”egna medel”. Eegna medel består av medlemsländernas avgifter som baseras på EU-kommissionens beräkning av BNI, tullavgifter, en procentandel av medlemsländernas mervärdesskatt och skatt på plastförpackningar. Kommissionen har föreslagit att införa en digitalskatt och en skatt på koldioxid.⁷ Det kanske låter som en bra plan men än så länge har det visat sig svårt för länderna att komma överens om gemensamma skatter. På något sätt ska lånen betalas tillbaka.

4. Sverige vill spara och EU vill låna

Sedan Göran Perssons tid som finansminister har svenska finansministrar pratat om att ”spara i ladorna” oavsett om de stod till vänster eller höger på den politiska skalan. Finanspolitiska rådet och andra myndigheter fortsätter att kontrollera och utvärdera hur väl regeringen följer det finanspolitiska ramverket. Ramverket är i grunden striktare än EU:s, skriver Finanspolitiska rådet i 2020 års rapport. Sverige införde så sent som 2019 ett skuldankare⁸ på 35 procent av BNP, medan EU:s regler anger att statsskulden inte får överstiga 60 procent av BNP.

Den svenska hållningen rimmar inte riktigt med de idéer som nu finns i många EU-länder (Tyskland och Frankrike) och i EU-kommissionen. Här vill man låna för att investera i framtiden och stimulera återhämtningen av ekonomin efter coronanedstängningarna trots att skuldnivån redan är hög. Ståndpunkterna kan liknas vid en diskussion som hölls mellan Oliver Blanchard och Kenneth Rogoff vid ett IMF-lett seminarium i november 2019 (Blanchard och Rogoff 2019). Blanchard menar, som sagt, att om tillväxten är högre än räntan, borde länder i behov av stimulans låna till offentliga investeringar.⁹ Rogoff, som har forskat på risker med statsskulder, menar

⁷ Denna ska inte förväxlas med EU:s handelssystem för koldioxidutsläpp (EU ETS).

⁸ Skuldankaret innebär att på medellång sikt ska bruttostatsskulden röra sig runt 35 procent av BNP, om skulden avviker med mer än fem procentenheter från 35 procent måste regeringen kunna förklara för Riksdagen varför avvikelsen har uppkommit och hur man ska hantera den.

⁹ Investeringar kan bestå av många olika saker. Infrastruktursatsningar är en typ av investering som enligt forskning ger positiv effekt på tillväxten, se exempelvis Abiad m fl (2015). Frågan som kommer att besvaras i framtiden är om ländernas regeringar och EU-kommissionen har den magiska formeln för att finna tillväxt.

att det inte finns någon ”gratis lunch”. En skuld är en skuld och har man en skuld så bär man på en risk. Men, lägger han till, om man: kan låsa in en låg ränta på lång tid, i sin egen valuta, förväntar sig ekonomisk tillväxt och kan investera i projekt som förväntas generera en avkastning som är högre än räntekostnaden, kan det vara läge att låna. Det verkar vara här EU befinner sig nu. Vi har en pandemi som har orsakat ekonomiska förluster¹⁰ och vi måste ställa om produktion och livsstil för att minska vår negativa påverkan på klimatet. EU lånar i sin egen valuta, till låg ränta och kan låsa in räntor på upp till 30 år. Kanske är det läge för Sverige att hoppa på tåget och låna för att investera i framtiden?

5. Ska Sverige hoppa på investeringståget?

Även om det är svårt att svara på denna fråga är det viktigt att ställa den då Sverige är en del av ett större sammanhang i och med vårt medlemskap i EU. Det vi vet just nu är att EU lånar upp medel gemensamt för att hindra arbetslösheten från att öka samt för att stimulera framför allt gröna och digitala investeringar. Sveriges riksdag har godkänt detta så sent som i januari 2021. Vidare har regeringen ansökt om bidrag (och inte lån) från EU inom ramen för återhämtnings- och resiliensfaciliteten. Så på ett sätt kan man tolka Sveriges agerande som att vi har satt en fot på tåget.

Majoriteten av EU-länderna verkar vilja gå i en ”investera/spendera-riktning” och åtta EU-länder vill att man ska vara mer återhållsam med att öka sina underskott och skulder – man kan kalla det en mer disciplinerad hållning (eller ”frugal” som det har kallats i engelskspråkig media). Sifforna talar själva sitt språk, euroländerna har i snitt en statsskuld på 100 procent av BNP, vilket är långt ifrån 60 procent som man kom överens om. Kommer de åtta disciplinerade EU-länderna, som inkluderar Sverige, kunna övertyga resten av EU om att bli mer disciplinerade och komma tillbaka till en betydligt lägre statsskuld? EU-kommissionen startade åter upp sitt arbete för att se över stabilitets- och tillväxtpakten och många länder verkar som sagt vara intresserade av att diskutera framför allt underskottsmålet på tre procent av BNP, samt sannolikheten att EU:s länder kommer nå statsskulder på 60 procent av BNP inom den närmaste tiden.

Det är dags för Sverige att se över det finanspolitiska regelverket och kanske överge devisen att ”spara i ladorna”. Räntorna är låga och vi kan låna på lång sikt till räntor som med största sannolikhet kommer att understiga den ekonomiska tillväxten (underförstått att man gör kloka investeringar).¹¹ Sverige har ju trots allt en hel del egna utmaningar; förutom corona- och klimatkriserna, så är vårdköerna längre än i andra jämförbara EU-länder (*Svenska Dagbladet* 2021) och det dödliga skjutvåldet ökar mer i Sverige än andra EU-länder (Brottsförebyggande Rådet 2021), för att nämna några.

¹⁰ Även innan coronasmittan kom, hade tillväxten i EU:s ekonomier tappat fart.

¹¹ Läs gärna Lars Calmfors debattinlägg i *Dagens Nyheter*, 21 oktober 2021.

REFERENSER

- Abiad, A, D Furceri och P Topalova (2015), "The Macroeconomic Effects of Public Investment: Evidence from Advanced Economies", IMF Working Paper WP/15/95, Washington.
- Auerbach, A och Y Gorodnichenko (2017), "Fiscal Stimulus and Fiscal Sustainability", NBER Working Paper 23789.
- Baum, A, C Checherita-Westphal och P Rother (2012), "Debt and Growth: New Evidence for the Euro Area", ECB Working Paper Series 1450, Frankfurt.
- Blanchard, O (2019), "Public Debt and Low Interest Rates", Peterson Institute for International Economics Working Paper, Washington DC, februari 2019.
- Blanchard, O och K Rogoff, (2019), "Public Debt and Fiscal Policy", diskussion modererad av G Gopinath på den 20e Jacques Polak Annual Research Conference, organiserad av IMF.
- Burriel, P, C Checherita-Westphal, P Jacquinot, M Schön och N Stähler (2020), "Economic Consequences of High Public Debt: Evidence from Three Large Scale DSG models", ECB Working Paper Series 2450, Frankfurt.
- Brender, A, F Pisani och É Gagna (2021), *The Macroeconomics of Debt, Europe's Blind Spot*, Centre for European Policy Studies, Bryssel.
- Brottsförebyggande rådet (2021), *Dödligt skjutväld i Sverige och andra europeiska länder – en jämförande studie av nivåer, trender och våldsmetoder*, Rapport 2021:8, Brottsförebyggande rådet, Stockholm.
- Calmfors, L (2021), "Det är kanske dags att ompröva det finanspolitiska ramverket", *Dagens Nyheter*, 21 oktober 2021.
- Consiglio, A och S A Zenios (2020), "Growth Uncertainty, European Central Bank Inter-vention and the Italian Debt", *Bruegel Blog*, 28 oktober 2020.
- El-Erian, M (2016), *The Only Game in Town*, Random House, New York.
- Europeiska kommissionen (2021a), "Återhämtningsplanen för EU", Europeiska kommissionens hemsida, 26 augusti 2021, https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_sv.
- Europeiska kommissionen (2021b), *The EU Economy after COVID-19: Implications for Economic Governance*, Europeiska kommissionen, Strasbourg, 19 oktober 2021
- Finanspolitiska rådet (2020), "Svensk finanspolitik", Finanspolitiska rådets rapport 2020, Stockholm.
- Ilzetzki, E (2021), "Fiscal Rules in the European Monetary Union", *VoxEU Column*, 10 juni 2021.
- Koalitionsavtal (2021), "Mehr Fortschritt wagen: Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit", Koalitionsvertrag 2021-2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN und den Freien Demokraten (FDP).
- Kriwoluzky, A (2021), "Schuldenbremse Lieber modifizieren als abschaffen", *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung Wochenblatt*, 5/2021, Berlin.
- Nederländska regeringen (2021), "Common Views on the Future of the Stability and Growth Pact", *Kamerstuk: Kamerbrief*, 9 september 2021.
- Svenska Dagbladet* (2021), "Svensk vårdkö i Europas botten – sen kom covid-19", 25 oktober 2021.
- The Economist* (2021), "The End of the German Debt Break?", 1 mars 2021.